

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՆՈՐ ՏԱՐԻ, ՆՈՐ ԿԵԱՆՔ

Կա՛նգ առնենք պահ մը այս երկու բառերուն առջև, իբրև երկու պատկերներու՝ որոնց առջև կ'արժէ խորհիլ:

Առաջինը ինքնին կուգայ, բայց երկրորդը՝ մե՛նք է որ կրնանք զայն տալ մեզի: Ամաճող բառ մըն է սոսկ, արուեստագործուած իմացումի մը առնուը, զոր մարդուն միտքն ու լեզուն հնարած են՝ ժամանակի զաղափարը թանձրացեալ ձևի մը մէջ կարենալ ըմբռնելու, և ըստ այնմ իբր թէ չափելու և կշռելու համար մարդկային կեանքին տեղութիւնը և արժէքը. բայց ինքնախաբուծի՛ւն՝ այդ ամէնը. վաճառի կեանքը իր տեղութիւնէն չափելու և իր արժէքը անով կշռելու ճիշդ ամենէն անիմաստ և ունայնամիտ բանն է զոր կարենայ ինքզինքին թոյլատրել որևէ խորհող մարդ:

Տարիներուն համաբարդուիլը իրարու վրայ մեր գոյութեան մէջ՝ ոչինչ կ'արժէ, եթէ կեանքը ինքն իր մէջ և ներքին աճումով չի հարստանար: Այլիք՝ իմաստութիւն մարդոյ ենք. անսուտ է աստուածաշնչական այս պատգամը. ծերութիւնը չէ իմաստութիւն, այսինքն ծեր լինելով իմաստուն չըլլար մարդ անպատճառ, այլ իմաստուն լինելով է որ ծեր եղած կ'ըլլայ մարդ, այսինքն իմաստութիւնն է որ կեանքին կուտայ այն արժէքը, զոր վարկաբարդի մտածողներ միայն կը վերադրեն ծերութեան:

Տարիքէն՝ հասակէն չէ ուրեմն որ կախում ունի մարդկային արժանիքը այլ հոգեկան հասունութենէն, զոր տարիները չէ սակայն որ կուտան մարդուն:

Այս տեսակէտով է ճիշդ որ Ամանորի և Խնուռի տօներուն մերձակայութիւնը իրարու՝ կը դառնայ նշանակալից. նոր տարիին զգացումը ոչինչ ունի իր մէջ գեղեցիկ, եթէ նոր և ներքին ծնունդի մը խոկումով չենք կրնար ոգևորուիլ անոր առջև, Ու ատրկա՛ ամենէն աւելի, այսինքն նոր և ներքին ծնունդի այդ ինքնեկ բերու՛մն է որ պիտի շարժէ մեր մէջ մեր Փրկչին ծննդեան տօնը:

Պատմական դէպքի մը յիշատակութիւնը լինելէ աւելի՝ քրիստոնէին համար ան պէտք է ըլլայ հոգեկան նորոգումի մը հանդիսաւորումը: Քրիստոս, որ անգամ մը միայն ծնաւ պատմութեան մէջ մարդկային մարմնով, ամէն օր, ու իր մարդեղութեան յիշատակութեան օրը մանաւանդ, պէտք է հոգով ծնի մարդուն մէջ: Այս է զաղտնիքը ներքին վերածնութեան, «վերստին ծնանի՞ծու խորհուրդին, որ քրիստոնէական կրօնքին ամենէն գեղեցիկ պարզին է մարդկային բարոյականին, իսկապէս «մեծ և սքանչելի»:

Տարին՝ ժամանակային թուարկութեան պայմանադրական միութիւն մըն է լոկ, առ առաւելն տոմարական արժէքով. այն ատեն միայն ան կը ներկայա-

ցընէ նաև իբրև բարոյական արժէք մը, երբ կ'ըլլայ արձանագրութիւնը նոր արժանիքներու՝ մարդուն մէջ զոյացած նորաստաց առաւելութիւններով: Ինչպէս արմաւենիին և նոյն ընտանիքին պատկանող ծառերուն ներքին աճումը իրենց պատեանին վրայ ամէն տարի կը ցուցանուի կեղևային շերտերու նոր օղակի մը յաւելումովը, նոյնպէս ամէն նոր տարիի բարդուիլը մեր օրերուն վրայ՝ պէտք է նշանակէ նոր բարդաւաճում մը մեր ներքին կեանքին մէջ:

Յորշափ կ'ապրինք՝ կ'աճինք անշուշտ Ֆիզիքսպէս, բնախօսական զարգացմամբ, միտի և ոսկրի, նեարդային հիւստեածքի և ընդհանուր զործարանաւորութեան առաւելումով և զօրացմամբ: Անոր չէ սակայն որ պիտի ձգտէր մարդը: Եթէ այդ լինէր կեանքի արժէքին չափանիշը, ամենէն վիթխարի կենդանիին ու ճարպերու մէջ օրօրուող պանդուրիին իրաւունքը պիտի ըլլար մրցանակին բարձրագոյն նիշը:

Բայց մարդուն էութեան բարացուցականն է իր բանական և հոգեկան ընութիւնը. ու ա՛յդ դիժին վրայ պէտք է կատարուի իր աճումին զործը. աճիլ, աւելի ճիշդ՝ բարգաւաճիլ, հարստանալ ներքին և ազնիւ ոյժերով, այսինքն վերածնունդովը հոգիին, որ կրնայ տեղի ունենալ առաւելապէս կրօնական կեանքին մէջ:

Կրօնքն է, իր բարձրագոյն ըմբռնումին մէջ հասկցուած կրօնքն է, որ հոգիին կուտայ կազդուրող և գեղեցկացնող այն զօրութիւնը, որուն պէտք ունի ան՝ ոչ միայն մնալու համար անաղարտ, այլ նաև հետզհետէ աւելի կենդանի ոգևորութեամբ վերանայու համար դէպի կատարելագործում: Առանց նոր կեանքի՝ արժէք չունի նոր տարին. ասոր համար է որ այնքան իմաստալից է Ամանորին և Մնունդին մերձաւորութիւնն իրարու: Գաղաքային տարեգլուխէն անմիջապէս վերջ կամ առաջ՝ կրօնական տարեգլուխը. Տօնացոյցն է որ նշանակալից կը դարձնէ Օրացոյցը:

Բայց ասիկա դոյզն մէկ հետեութիւնն է այն ճշմարտութեան, զոր ամէնքս պարտինք խոստովանիլ, ընդունելով թէ Գրիստոնէութիւնն է որ ինչպէս կրցաւ բացատրել տիեզերական գոյութեան խորհուրդը, կարող եղաւ նոյնպէս մարդկային կեանքը դնել իր բուն արժէքին մէջ: Գրիստոսի ծնունդը, այսպէս, այսօր կրնայ իրաւապէս նկատուիլ տարիին սկզբնաւորութիւնը, որովհետև իրաւապէս եղած է սկզբնաւորութիւնը թուականի մը, որ բացուած է անգամ մը, շարունակուելու համար ընդմիշտ. ասիկա ոչ թէ հասարակ տարեգլուխ մը, այլ աննախընթաց և անփակ դարազլուխ մին է այլ ևս մարդուն բարոյական, իմացական, մշակութային և քաղաքակրթական, այսինքն հոգեկան կեանքին պատմութեան համար:

Աշխարհ գուցէ կիսով չափ իսկ քրիստոնեայ չէ այսօր տակաւին. բայց ողին, որ կը վարէ մարդկային կեանքն ամբողջ, առանց թերևս այդ անունին՝ քրիստոնէական է անտարակուսելիօրէն: Այն հաւատքը՝ թէ Աստուած ինքնին ծնած է իբր մարդ և մարդկութեան մէջ, և հետևաբար այն մտածումը թէ այլ ևս լեցուած է Աստուծոյ և մարդուն միջև եղած անջրպետը, այն համոզումը

վերջապէս թէ սէրը, աստուածային այդ զգացումը, եղած է այլ ևս մարդկային կեանքին օրէնքը, այս ամէնքը — հաւատք, մոռածում և համոզմունք — կերպարանափոխեցին հին աշխարհը, վեր առին մարդն ու մարդկութիւնը բարձր և մտքի իր ինկածութենէն, իր ձգտումներուն առջև բանալով բարձունքէ բարձունք վերացող լուսեղէն այն շաւիղը, որ ամբողջ իր շողքը կը ստանայ մարդկութեան համար յաւէտ երջանիկ օր մը Բեթլեհէմի երկնքին վրայ ծագող աստղի մը լոյսէն:

Այդ աստղը, որ երբեմն, իր ծագած վայրկենին, իր ետեւէն քաշեց հովիւներ, մոզեր և թագաւորներ, նոյն այդ աստղն է որ ցայսօր կ'առաջնորդէ մարդուն՝ բարի հաւատքի, մաքուր գիտութեան և ընկերային ազնուական նուաճումներու բոլոր մարդերուն վրայ:

Քրիստոնէութիւն... երկիր հեղուած, մեզի եղած այն աստուածային շնորհին առջև կը խոնարհին այսօր, իբրև անհակառակելի զօրութեան մը առջև, ոչ միայն հաւատացեալք, այլ նաև անոնք՝ որոնք տեսակ մը տխրեցած մտայնութեամբ ինքզինքնին անհաւատ նկատելու և մանաւանդ նկատել տալու իրենց մէջ կը տարուին:

Ունայն բառ մը չէ «Այսօր երկիրս երկինք եղեն» խօսքը, զոր հին Ս. Հօր մը ձայնը կ'արձագանգէ ամէն տարի, Մ'նունդի առաւօտուն, Եկեղեցւոյ սրբութիւն սրբութեանցէն՝ սուրբ հոգեգմայլանքի մը անխառն հրճուանքով: Աստուածութիւնը իշած՝ խառնուած է այլ ևս մեր կեանքին մէջ. Քրիստոնէութիւնը աստուածախառն վերածնութիւնն է մարդկութեան: Ու Քրիստոսի Ս. Մ'նունդը, բուն նոր կեանքի ամանորին այդ տօնը, զայդ միայն պէտք է յիշեցնէ մեզի:

Բայց որպէսզի Քրիստոնէութիւնը արդարև շարունակէ լինել վերածնութիւնը բովանդակ մարդկութեան, հարկ է որ Քրիստոս ամէն օր կարենայ ծնիլ մեր սիրտին ու մեր կեանքին մէջ, կամ, նոյն խօսքին շրջեալ ձևով բայց յաւէտ նոյն իմաստով, մենէ իւրաքանչիւրը ամէն օր կարենայ ծնիլ Քրիստոսի մէջ, ամէնքս կարենանք մեր խիղճին մէջ իսկ լսել երկնային ձայնի մը թովիչ զանգիւնը, որ ըսէր մեզի. «Ուրդի իմ ես դու, և ես այսօր ծնայ զքեզ»։ ու այդ այսօրը՝ ամէն օր ըլլայ, այսինքն ամբողջ տեղութիւնը մեր կեանքին:

Որչափ և ինչպէ՞ս պիտի բերկրէր մեր հոգեծին Մայրը, Ս. Եկեղեցին Հայաստանեայց, եթէ իւրաքանչիւրս, անձնապէս, ընտանեօք և ազգովին, Սաղմոսի այդ երգը շրթունքներնուս վրայ ու անոր թինդը մեր հոգիներուն մէջ, կարենայինք ներս անցնիլ նոր տարւոյ սեմէն՝ դէպի դուռը ճշմարիտ նոր կեանքին: